

De toepassing van GRIP bij de ontruiming van Fort Oranje

Op 22 juni 2017 werd in Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant opgeschaald naar GRIP-4. Er dreigde een 'sociale calamiteit' nadat de beheerder van camping Fort Oranje had aangekondigd binnen twee weken alle bewoners van de camping op straat te zullen zetten. Tot 13 juli 2017 bleef GRIP-4 van kracht. Nadien vond – tot 10 januari 2018 – de ontruiming van Fort Oranje plaats onder GRIP-3.

De casus Fort Oranje riep met name twee vragen op:

1. Waarom GRIP-4?
2. Waarom zo lang GRIP-3?

Het lectoraat Crisisbeheersing van het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV) heeft in opdracht van Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant zowel de opschaling naar GRIP-4 alsook de periode van samenwerking in GRIP-3 geëvalueerd.

Achtergrond

De camping Fort Oranje, gelegen in gemeente Zundert, stond al jaren bekend als een verzamelplaats van criminele praktijken en belastingontduiking. Een groot deel van de bewoners verkeerde in bijzonder slechte leefomstandigheden. In samenwerking met onder andere de politie en de GGD probeerde gemeente Zundert hier al lange tijd iets aan te doen. Het was echter steeds tevergeefs: integrale handhavingsacties hadden geen structureel effect op de misstanden en pogingen om de camping te sluiten, strandden keer op keer. In 2017 kwam hierin verandering. Op basis van een nieuw opgebouwd dossier (gebaseerd op brandveiligheidsinspecties, politieregistraties en een leefbaarheidsonderzoek van de GGD) kondigde de burgemeester van Zundert op 9 juni aan de camping per september te gaan sluiten. Nog geen twee weken later nam de beheerder van de camping het heft in eigen handen. Op 22 juni maakte hij bekend de camping zelf binnen twee weken te zullen sluiten. Al diezelfde dag werden enkele caravans afgesloten van water en elektriciteit.

Waarom GRIP-4?

Na de onverwachte actie van de beheerder van Fort Oranje besloot de voorzitter van Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant, na overleg met de burgemeester van Zundert, op te schalen naar GRIP-4. Hiervoor werden de volgende argumenten aangedragen.

- > De acute situatie - Door de opstelling van de beheerder van Fort Oranje dreigden alle ongeveer 600 bewoners van de camping plotseling op straat te komen staan, zonder over een alternatief onderkomen te beschikken. Er dreigde een 'sociale calamiteit'.

- › Bovenlokale problematiek - De vaste bewoners van de camping vormden een gemeenschap van kansarmen en criminelen die in het verleden vanuit andere gemeenten naar Fort Oranje waren gekomen of zelfs waren 'doorverwezen'. Het probleem als zodanig was bovenlokaal ontstaan en voor de (her)huisvesting van de bewoners van de camping was dus ook de inspanning van meerdere gemeenten nodig.
- › Bestuurlijke slagkracht - Met de opschaling naar GRIP-4 werd een duidelijk signaal afgegeven dat gemeente Zundert er niet alleen voor stond. Het bracht bestuurlijk meer gewicht in de schaal om bij het Rijk financiële middelen te genereren voor een snelle herhuisvesting van de campingbewoners.
- › Operationele slagkracht - Met de opschaling kwam van verschillende organisaties (politie, GGD en veiligheidsregio) de nodige capaciteit vrij in termen van menskracht en middelen om het beheer van de camping over te nemen en te starten met ontruiming.
- › Een coördinatiemechanisme - Door op te schalen lag er een heldere structuur waarmee een aantal zaken kon worden geregeld: regelmaat in overleg, verslaglegging en ook strategische en tactische denkkracht.
- › Risicobereidheid - Gemeente Zundert was als relatief kleine gemeente (van 20.000 inwoners) beperkt in menskracht en kon zich naar verhouding financieel weinig permitteren. In regionaal verband konden die risico's makkelijker worden gedragen.
- › Symbolische functie - Met het instellen van GRIP-4 werd richting de beheerder, de bewoners en het publiek duidelijk gemaakt dat het menens was en de zaak serieus werd aangepakt. Aan de erbarmelijke leefomstandigheden op Fort Oranje – die in een documentaire serie van SBS6 duidelijk in beeld waren gebracht – zou zo snel mogelijk een einde worden gemaakt.

Toepassing GRIP bij een sociale calamiteit

De situatie die zich op 22 juni op Fort Oranje voordeed en aanleiding gaf tot opschaling werd aangemerkt als een sociale calamiteit. Dit soort calamiteiten verschilt op een aantal punten van een meer klassieke, fysieke calamiteit. Zo heeft een sociale calamiteit vaak al een lange voorgeschiedenis en is er veelal sprake van 'voor- en tegenstanders'. Dit betekent – zo kan uit de casus Fort Oranje worden geleerd – dat ook input van diegenen die al langer bij de casus betrokken zijn, van belang is voor het crisisteamoverleg. Zij zijn bekend met de situatie en weten wat er speelt. De casus Fort Oranje was in dat opzicht een voorbeeld van een flexibele toepassing van GRIP.

Waarom zo lang GRIP-3?

Op 13 juli 2017 leek de kans op escalatie verminderd en GRIP-4 niet langer nodig. Maar de dreiging was nog niet geheel uit de lucht. Ten behoeve van de ontruiming van het campingterrein (en met het oog op de aankomende vakantieperiode) werd daarom GRIP-3 ingesteld. Dit opschalingsniveau bleef nog tot 10 januari 2018 van kracht.

Sinds het bestaan van GRIP is niet eerder zo lang in deze constellatie samengewerkt. In dit geval bleef GRIP-3 om de volgende redenen in stand.

- > Als relatief kleine gemeente was gemeente Zundert gebaat bij een langere periode van ondersteuning door regionale partners: politie, GGD en de veiligheidsregio.
- > Professionals die met de situatie op Fort Oranje te maken kregen, werden door de problematiek geraakt. Zij wensten niet los te laten, maar wilden de klus klaren.
- > Het vaststellen van zorgindicaties, de herhuisvesting van bewoners, de juridische procedures; het waren stuk voor stuk complexe processen.
- > Met GRIP-3 was gegarandeerd dat men onder 'één vlag' opereerde.
- > GRIP-3 bood de gelegenheid om zowel op bestuurlijk als op operationeel niveau gecoördineerd en op gezette tijden te overleggen.
- > De complexiteit en omvattendheid van de situatie – en de daarmee gepaard gaande uitvoeringsproblemen – maakten dat het proces van ontruiming enkele maanden duurde.

Tot slot

De toepassing van GRIP bij Fort Oranje toonde een andere rol van de veiligheidsregio dan die we van oorsprong gewend zijn. De situatie vroeg niet direct om de inzet van de brandweer of ambulancezorg, maar vooral om coördinatie tussen (andere) betrokken partijen. De rol van de veiligheidsregio bleek daarnaast waardevol door ondersteuning te bieden bij het informatiemanagement en bij de communicatie richting bewoners en de media. Voor een relatief kleine gemeente als Zundert bleek dit uitkomst te bieden. Maar hiermee is niet gezegd dat het zonder GRIP niet was gelukt. Als de camping in een grotere gemeente had gelegen, was opschaling waarschijnlijk niet nodig geweest.

Deze factsheet is gebaseerd op de publicaties *GRIP-4 bij Fort Oranje* (IFV, 2017) en *GRIP-3 bij Fort Oranje* (IFV, 2018). Beide publicaties zijn te downloaden op www.ifv.nl
Omslagfoto: Beeld Werkt, Jeroen van Eijndhoven.

Voor het dossier Crises en crisisbeheersing zie www.ifv.nl/kennisplein
Voor het lectoraat Crisisbeheersing zie www.ifv.nl/lectoraatcrisisbeheersing